

ИЖТИМОЙ ТАРМОҚЛАРНИНГ ЁШЛАР МАЪНАВИЯТИГА ТАЪСИРИ

Гулчехра Гаффарова

Чирчиқ давлат педагогика институти профессор в.б.
gafforovagulchehra3@gmail.com

Дилмурод Жуманов

Чирчиқ давлат педагогика институти магистранти

АННОТАЦИЯ

Ижтимоий тармоқлар ўзаро танишиш, билдириш, дўстлашиш учун тузилган. Ижтимоий тармоқлардан ҳар бир инсон қизиқиши ва манфаатига кўра фойдаланади. Баъзи инсонлар ундан роҳат-фароғат излайди ва қимматли вақтини йўқотиб, кераксиз нарсалар билан банд бўлади. Шу сабабли, бугунги кунда турли кўринишдаги ахборот воситаларининг нозик жиҳатларини ҳар бир онгли киши англаб етиши лозим. Ушбу мақолада ижтимоий тармоқларнинг ёшлар маънавиятига қандай таъсир кўрсатишининг баъзи масалалари фалсафий таҳлил этилган.

Калит сўзлар: ёшлар, маънавият, ёшлар маънавияти, тафаккур, фаоллик, ижтимоий тармоқлар, Интернет, интернетга қарамлик.

THE EFFECT OF SOCIAL NETWORKS ON YOUTH SPIRITUALITY

Gulchehra Gaffarova

Chirchik State Pedagogical Institute Professor
gafforovagulchehra3@gmail.com

Dilmurod Jumanov

Master of Chirchik State Pedagogical Institute

ABSTRACT

Social networks are formed for mutual acquaintance, communication and friendship as well. Everyone uses them according to their interests. Some people seek pleasure from it and waste their precious time and get busy with unnecessary things. Therefore, every conscious person should understand the subtleties of different types of media today. This article provides a philosophical analysis of some of the issues of how social media effects on the spirituality of young people.

Keywords: the young, spirituality, youth spirituality, thought, being active, social networks, the Internet, internet addiction.

КИРИШ

Маълумки, дунё бўйлаб уч миллиард одам, яъни аҳолининг тахминан 40% Интернетдаги ижтимоий тармоқлардан фойдаланади. Биз уларга ҳар куни ўртача икки соат вақт сарфлаймиз: ёзувлар нашр этамиз, фотосуратлар алмашамиз, дўстларимизнинг хабарларига муносабат билдирамиз. Ҳар дақиқада ижтимоий тармоқ фойдаланувчилари Snapchat-га ярим миллионга яқин твит ва фотосуратларни юборишади. Агар ижтимоий медиа бизнинг ҳаётимизда бундай катта рол ўйнаса, унда бу бизга қандай таъсир қилишини тушуниш жуда муҳимдир.

Шу сабабли ҳам охириги йилларда ижтимоий тармоқлар фуқаролик жамиятининг анъанавий шакллари нафақат ўзгартиряпти, балки яқин келажакдаги янгича кўринишини ўзида намоён қилмоқда. Аслида ижтимоий тармоқларнинг асосий вазифаси дастлаб ташкил этилган пайтларда одамларга узоқдаги таниши билан алоқа қилиш, улар ўртасида ўзаро онлайн мулоқотни йўлга қўйиш эди. Бироқ бугун уларнинг функциялари тобора кенгайиб бормоқда. Энг аввало, ёшлар онгига ва маънавиятига таъсир кўрсатишнинг қудратли ахборот-сиёсий воситасига айланмоқда. Ушбу мақолада илгари сурилган мавзунинг долзарблиги ҳозирги кунда қарама-қаршилик мавжудлигидан келиб чиқади. Яъни, бир томондан, замонавий ёш инсонни ижтимоий тармоқларсиз тасаввур қилишнинг иложи йўқ, бошқа томондан, таъсирни кузатиб бориш қийин ижтимоий тармоқлар ёшларни шакллантириш, маънавий ва ахлоқий фазилатларни тарбиялаш бор. Шу жиҳатдан, бугунги кунда ахборот технологиялари инсон фаолиятининг барча соҳаларига татбиқ этилмоқда. Ёшлар, айниқса, Интернетда ҳимоясиздир. Жаҳон тармоғида доимий иштирок этиш, ота-оналар назорати йўқлиги, болаларнинг ахборот маданиятини билмаслик кўпинча ўспиринларнинг Интернетга қарам бўлишига олиб келиши мумкин.

АДАБИЁТЛАР ТАҲЛИЛИ ВА МЕТОДОЛОГИЯСИ

Ёшлар маънавияти масаласи нафақат бугунги кунда балки олдинги даврларда ҳам муҳим ва аҳамиятли муаммолар тарзида эътибор берилган. Айниқса, ёшлар маънавиятини шакллантириш муаммоси турли даражадаги жамият ва фалсафа, психология, социология каби фанларнинг ихтисослашуви билан боғлиқ бўлган гуманитар билимларнинг бирлашмасидан иборат.

Ёшлар маънавиятини шакллантириш билан боғлиқ муаммолар муаллифлар томонидан дунёқарашнинг турли позициялари, маданий ва тарихий анъаналари ва мактаблари, услубий ва концептуал асосларидан кўриб

чиқилган. Хусусан, рус файласуфлари Д.М. Азаматова, Р.Г. Апресян, А. И. Арнолдов, Е. А. Баллер, О. А. Беленкова, Б.С. Галимова, Д. Ж. Валеева, А.А. Валков, У. С. Вилданова, Г. Н. Волков, В. Е. Давидович, Ю. А. Жданов, М. Т. Иовчук, В. В. Куравлев, Н.С. Злобин, Л. Н. Коган, Г. Г. Квасов, И.К.Кучмаева, Е. С. Маркарян, В. М. Межуев, Е. А. Орлова, С. М. Поздьева, Ф.Б. Содиков, Ф.А.Хазиев ва бошқаларнинг асарлари киритиш мумкин.

Глобаллашув шароитида маънавий масалалари, ёшлар маънавияти, маънавий кадрлар ва маънавий янгиланишнинг хусусиятлари мустақилликнинг дастлабки йилларида Т.Маҳмудов, Ж.Туленов, С.Шермухамедов, А.Жалалов, Э.Юсупов каби атоқли олимлар томонидан ўрганилган бўлса, ҳозирги маънавий янгиланишнинг турли жиҳатлари Б.Алиев, С.Отамуродов, С.Бердикулов, Д.Норкулов, А.Умаров, Ш.Мадаева, С.Мамашокиров, Ж.С.Раматов, М.Қаҳҳарова, Г.Туленова, С.Рахимов ва бошқалар томонидан тадқиқ этилмоқда.

Ижтимоий тармоқларнинг ёшлар маънавиятига, тафаккурига, онгига таъсири масаласининг баъзи бир жиҳатларини ўрганган олимлар қаторига инглиз олимларидан Петер Э. Маеух, Стеве Жонес, рус олимларидан Е.Вайнер, Е.Горний, В.Паско, В.Сухарова, О.Криштановская, шунингдек, ўзбек олимларидан филология фанлари номзоди Д.Рашидова, файласуфлардан Ж.Раматов, И.Саифназаров, А.Мўминов, А.Мухторов, Б.Хусанов, Г.Ғаффарова, Н.Сайдалиева, К.Мавлянова кабилар томонидан нашр этилган мақолаларни киритиш мумкин.

Мақолани тайёрлашда тарихийлик, танқидийлик, тизимли методлардан фойдаланилди.

НАТИЖАЛАР

"Ижтимоий тармоқ" тушунчаси 1954 йилда пайдо бўлган бўлиб, ўтган асрнинг 30-йилларида ўрганиш бошланган. Ушбу концепцияни социолог Жеймс Барнс киритган: "ижтимоий тармоқ" бу ижтимоий объектлар (одамлар ёки ташкилотлар) ва улар ўртасидаги алоқалар (ижтимоий муносабатлар) бўлган тугунлар гуруҳидан иборат бўлган ижтимоий тузилишдир. Оддий қилиб айтганда, бу таниш одамларнинг маълум бир гуруҳи, бу ерда одам ўзи марказ бўлиб, дўстлари эса филиаллардир.

Компьютер технологияларидан фойдаланган ҳолда биринчи ижтимоий тармоқ 1971 йилда ARPA Net-да ҳарбийлар томонидан ишлатилган электрон почта технологияси эди. Кейин, 1988 йилда фин талабаси Ярро Ойкаринен реал вақтда мулоқот қилиш имкониятини яратган «IRC» технологиясини (инглизча Internet Relay Chat – узатиладиган интернет-суҳбат) ихтиро қилди. 1991 йилда инглиз олими Тим Бернерс-Ли туфайли оммалашган Интернет ихтироси муҳим воқеа бўлди.

1995 йилда Рэнди Конрад Classmates.com - замонавий маънода биринчи ижтимоий тармоқни яратди. Концепция жуда катта талабга айланди ҳамда шу йил Интернетдаги ижтимоий тармоқларнинг жадал ривожланиши бошланади. Бугунги кунда ушбу тармоқ ҳали ҳам дунёдаги энг машҳур тармоқлардан бири бўлиб, 50 миллиондан ортиқ фойдаланувчига эга.

Ижтимоий тармоқларнинг кенг миқёсида оммалашуви 2004 йилдан кейинги даврга тўғри келади. Шу йили АҚШ да кейинчалик дунёга машҳур бўлган “Фасебоок” жамоатчилик тармоғига асос солинди.

Ёшлар маънавиятини шакллантириш, ахлоқий тақдирни белгилаш ва умумбашарий инсоний қадриятларни дунёга жорий этиш муаммоси кўплаб авлод тадқиқотчилари томонидан ишлаб чиқилган абадий масалалардан биридир. Маънавият мавзусини қамраб олган илмий адабиётлар жуда кўп, турли хил таърифлар, талқинлар ва тадқиқот йўналишларини ўз ичига олади. Ушбу муаммони ўрганишга ёндашувларнинг хилма-хиллиги, асосан, маънавиятнинг умумлаштирилган назариясининг йўқлиги билан боғлиқ.

Жамиятнинг махсус гуруҳи сифатида ёшларга илмий ёндашиш, ёшларнинг турмуш тарзи ва маданиятининг ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда, гуманитар фанлар бўйича кўплаб маҳаллий олимларнинг асарларида ўз аксини топган. Ҳозирги президентимиз Ш.Мирзиёевнинг “Миллий тикланишдан – миллий юксалиш сари” асарида ёшларни маънавий етук инсон этиб тарбиялаш, чинакам маърифат ва юксак маданият эгаси бўлиш узлуксиз ҳаётиш эҳтиёжга айланиши, ёшлар билими, савиясини ошириш учун илм-маърифат, юксак маънавият кераклиги илгари сурилган [2].

М.Қуронов, А.Қодиров, Ш.Акрамовалар томонидан “Ёшларда мафкуравий иммунитетни шакллантириш” монографиясида ёшларни этиб тарбиялаш, уларда мафкуравий иммунитетни шакллантириш, ижтимоий тармоқлардаги ёт ғоялар таъсирига тушиб қолишининг олдини олиш каби масалалар таҳлил этилган[10].

Г.Ғаффарова ижтимоий тармоқларнинг ёшлар тафаккури ва фаоллигига таъсири, ахборотлашган жамиятда маънавиятдаги ўзгаришлар, янгиланаётган Ўзбекистонда инсон капиталини ривожлантиришда маънавиятнинг ўрнини [6-9] ёритиб берган.

МУҲОКАМА

XXI асрда замонавий ахборот-коммуникация технологиялари, хусусан, интернетнинг ҳаётимиздаги ўрни ва аҳамияти шиддат билан ошиб бормоқда. Албатта, интернет орқали дунёнинг исталган нуқтаси билан тезкор алоқа ўрнатиш, зудлик билан зарур ахборот ва маълумотларни олиш, билим ва маърифатни оширишда унинг беқиёс ўрни ва аҳамияти бор. Шунингдек, Интернетнинг пайдо бўлиши билан ҳаётнинг жуда кўп соҳаларида, жумладан, кундалик маиший хизматлардан тортиб, бизнес ва менежмент, юридик ва

консуллик хизматлари ва хатто давлат бошқарувигача бирин-кетин виртуал дунёга кўча бошлади.

Мутахассисларнинг фикрича, замонавий жамиятда ижтимоий тармоқлардан фойдаланишнинг асосий устунлиги мулоқот эркинлиги ҳисобланади. Дарҳақиқат, бугун ижтимоий, маданий, иқтисодий ва сиёсий барча-барча соҳаларда глобал тармоқнинг чексиз-чегарасиз имкониятларини ҳисобга олмаслик, ундан маълум мақсадлар йўлида фойдаланмаслик, таъбир жоиз бўлса, замондан орқада қолиш, деганидир. Бу масала бевосита ёшлар фаолияти ва маънавиятига ҳам дахлдор.

Хўш, ижтимоий тармоқлар нима? У ёшлар тафаккури ва фаолиятига ҳамда ёшлар маънавиятига қандай таъсир қилади?

Википедия сайтида таъкидланишича, ижтимоий тармоқ «мулоқот қилиш, танишиш, қизиқишлари ўхшаш ёки офлайн алоқада бўлган одамлар ўртасида ижтимоий алоқаларни яратиш, шунингдек кўнгил очиш (музыка, филмлар) ва иш учун ишлатиладиган онлайн платформа»дир. Дарҳақиқат, ижтимоий тармоқлар виртуал олам интернетдаги худди шундай «ари уяси»дир. Улар пайдо бўлганига унчалик кўп бўлгани йўқ. Ушбу тармоқда дастлаб қизиқишлари ёки касблари бўйича бирлашган бўлса, ҳозирги кунда бу ғоя кенгайиб, дўстлар, танишлар, ҳамкасблар уларга қўшила бошладилар.

Ҳозирда йирик ижтимоий тармоқларда фойдаланувчилар сони миллионлаб, миллиардлаб кишига етган. Улар ўзаро мулоқот қиладилар, сайтларга ўзларининг, яқинларининг фотосуратлари, видеоларини қўядилар, у ёки бу мавзуда фикр алмашадилар. Кимлардир бу сайтларда ўзларининг унут бўлиб кетган танишларини, болаликдаги дўстларини топадилар.

Дарҳақиқат, ижтимоий тармоқларда фақат дўстлар, танишларнигина эмас, хатто машҳур инсонларни ҳам учратиш мумкин. Юлдузлар ўз саҳифаларини очиб, унда ҳаётларидаги қизиқарли воқеаларни ёзадилар, суратларни бериб борадилар. Шу билан бирга тармоқлар ичида кўплаб ҳамжамиятлар очилган – уларни исталган фойдаланувчи ўз қизиқишига қараб очиши ва дўстларини таклиф қилиши мумкин. Ҳамжамиятларнинг мавзулари хилма-хил – футбол, тикувчилик, автомобил ва ҳ.к. Шундай қилиб, инсоният нимага қизиқса, ҳаммаси мавжуд. Ҳамжамият ичида унинг аъзолари ўзаро фикр алмашадилар. Баъзи ҳамжамиятларга истаган киши аъзо бўлиши мумкин, баъзилари эса ёпиқ саналиб, унга фақат аъзолардан бирининг тавсияси билан ёки ҳамжамият маъмури рухсати билан қўшилса бўлади.

Айтиш керакки, ижтимоий тармоқлар бугунги кунимизнинг энг асосий вақт ўтказувчи омили ҳисобланади. Айниқса ёшлар ижтимоий тармоқлар касалига учрашган. Бизнинг диёримизда дастлаб энг асосий ижтимоий тармоқ сифатида “однокласники” ижтимоий тармоқ кенг оммалашган. Дарҳақиқат, Однокласники ижтимоий тармоғи синфдошларни - лицей (коллеж) курсдошларни, институт (университет) курсдошларни, қариндошларни, ҳамкасабаларни хуллас яқин дўстларни топиб, улар билан гаплашишга имкон берувчи кўптилли тармоқ ҳисобланади [4, 6]. Бу ижтимоий тармоқ 2006 йилда ишга тушган. Унинг тузувчиси россиялик веб-дастурчи Алберт Попков ҳисобланади. Сайт фойдаланувчиларнинг асосий ёши 14-55 ёшни ташкил қилади. Дастлаб бу сайтдан рўйхатдан ўтиш пуллик бўлган, кейинроқ 2010 йилдан бу хизмат бепул деб эълон қилинган.

Энг муҳими, ижтимоий тармоқлар ёшларнинг анъанавий мулоқот шаклини тубдан ўзгартириб юборди. Олис масофадан туриб нафақат эшитиб, балки кўриш имкониятининг юзага келиши виртуал суҳбатларни кескин оммалаштирди. Кейинги 15-20 йил давомида дунё мамлакатлари аҳолиси, шу жумладан, ўзбекистонлик ёшлар ҳаётида мобил алоқа урф тусини олган бўлса, ҳозирги даврга келиб мобил ускуналардаги WhatsApp, ICQ, MSN Messenger ва Telegram орқали матнли мулоқот оммавийлик касб этмоқда.

Айниқса, facebook тармоғидаги турли гуруҳлар фойдаланувчилар орасида обрў қозонди. Бу тармоқдаги гуруҳларда одамлар орасидаги турли вазиятлар, муаммолар кўриб чиқилиб, маълум вақтда ҳал қилинмоқда. Шу билан бирга instagram ҳам ёшлар орасида машҳур бўлиб, унда асосан ёшлар кундалик ҳаётидаги воқеаларни фото ва видео орқали ёритиш урф бўлган. Қайд этиш керак, бугунги кунда дунё аҳолисининг қарийб ярми – яъни 3 млрд.га яқин киши турли ижтимоий тармоқлардан фойдаланмоқда. Шулардан энг катта қисми – 2 млрд. одам “Facebook”да. <https://napoleoncat.com> сайти берган маълумотга кўра, Ўзбекистонда “Facebook” тармоғидан фойдаланувчилар 1 миллионга яқинлашиб қолган [5]. Улар ўртача 25-34 ёшда бўлиб, 65,5 фоизини эркеклар, 34,5 фоизини хотин-қизларимиз ташкил этар экан.

Айни пайтда дунёда 1 млрд.лик аудиторияга эга Instagram Ўзбекистонда 1.586.500 нафар фойдаланувчига эга. 2.476.590 лик Facebook эса мамлакатимизда 686.400 кишини бирлаштирган. 200 млн.лик Telegram – Ўзбекистонда 18 млн. кишига хизмат кўрсатмоқда [11].

Айтиш мумкинки, ижтимоий тармоқ деганда кўз олдимизга ҳозирги кун таърифи билан айтадиган бўлсак Виртуал олам деган тушунча келадиган бўлиб

қолди. Ҳозирги кунда ижтимоий тармоқларнинг сони кўпайгандан кўпайиб бормоқда, бу ўз навбатида жамиятга катта таъсирини бериб келмоқда. Ижтимоий тармоқлар шундай кучга эга бўлдики узоқдаги дўстингни яқинлаштириб, яқиндаги дўстингни узоқлаштиришга олиб келди. Бу ўз навбатида жамият аъзолари орасида саросима ва бетартибликни келтириб чиқармоқда. Лекин ижтимоий тармоқлар ҳозирги кунда ёшларга кенг имкониятларни ҳам яратиб бермоқда. Жумладан, турли давлат ёшлари бир-бирлари билан фикр алмашиб саволларига жавоб топишда, катта ютуқларга эришишда ижтимоий тармоқларнинг беқиёс ёрдамлари фойда бериб келмоқда. Шу сабабли ёшларнинг онгини ва ниятини тўғри йўналтира олишни ўргатсак ижтимоий тармоқлардан ҳам керакли натижаларни олсак бўлади.

Дарҳақиқат, бугунги кунда ҳамма YouTube, Facebook, Instagram, Telegram, Twitter каби ижтимоий тармоқларни билади, ҳеч бўлмаганда биттасидан фойдаланади. Айниқса, ёшлар бу масалада фаолдир ва айнан шунинг ўзи муаммодир. Нима учун? Сабаби битта: ижтимоий тармоқлардаги маълумотлар ҳар доим ҳам тўғри ва объектив эмас. Табиийки, унинг маънавиятига, руҳиятига, ахлоқига таҳдид солмайди деган кафолатлар йўқ.

Шуни тан олиш керакки, ижобий томонлари билан бир қаторда унинг салбий томонлари ҳам мавжуд. Чунки оммавий алоқа воситалари орқали онгни ва ақлни эгаллаш таҳдиди мавжуд экан, жиддий кўрқув учун асослар мавжуд. Муаммони, айниқса, ижтимоий тармоқларда салбий маълумотлар оқимининг кўпайиши кучайтирмоқда. Сабаби, ёшлар ўзларининг тажрибасизликлари сабабли келган маълумотларни таҳлил қилиш ва синтез қилишга қодир эмаслар. Эҳтимол, ёлғон ва холис маълумотлар уни осонликча йўлдан оздириши мумкин.

Шу ўринда савол туғилади, Нега ижтимоий тармоқларда асосиз янгиликлар ва ғийбат тарқатилмоқда? Нима учун аҳоли, асосан ёшлар, уларга ишонишади? Бунда давлат органлари, муассаса ва ташкилотларнинг матбуот хизматлари ҳам айбдор. Агар бирор жойда бирор нарса юз берса, бу жараён ҳақидаги маълумотлар гувоҳлар, кузатувчилар томонидан Интернет орқали тарқатилади. Аслида, бундай вазиятларда айнан матбуот хизматлари маълумот беришлари керак. Улар туну кун фаол ишлашлари керак.

Шундай қилиб, ижтимоий тармоқларнинг одамлар ҳаётига таъсири жуда катта, кўпчилик бу ҳодисанинг кўламини тўлиқ англамайдилар ва ахир ижтимоий тармоқлар аллақачон Интернетдаги энг оммабоп фаолиятдир. Бугунги кунда дунёдаги энг кўп ташриф буюриладиган 100 та сайтдан 20 таси

классик ижтимоий тармоқлар, яна 60 таси у ёки бу даражада ижтимоийлашмоқда. Дунё бўйлаб компанияларнинг 80% дан ортиғи ўз ишларида ижтимоий тармоқлардан фойдаланадилар. Одамларнинг 78 фоизга яқини ижтимоий тармоқлардаги маълумотларга ишонади.

Ижтимоий тармоқларнинг ёшлар маънавияти ва тафаккурига кўрсатаётган ҳам ижобий ҳам салбий жиҳатларини таъкидлаш лозим. Биринчидан, ижтимоий тармоқларнинг ёшлар маънавиятини ривожлантиришга таъсир этадиган ижобий хусусиятларига хайрия тадбирлари ташкил этиш, ёшларни уюштириш, имконияти бор кишиларни шу ишга жалб этиш, дўстлар орттириш, ёшлар ўзларининг фаолиятларига тегишли маълумотларни олиш, узатиш кабиларни киритиш мумкин.

Иккинчидан, ижтимоий тармоқларнинг ёшлар маънавиятини ривожлантиришга таъсир этадиган салбий хусусиятларига ахлоқсизлик, фаҳш, бузуқликни тарғиб қилувчи сайтлар ва уларнинг саҳифалари кенг ёйилгани; миш-миш, ёлғон, уйдирмалар, бузғунчи ғоялар, сохталаштириш, тарафкашликнинг ёйилгани; эълон қилинган айрим мақолаларда ишончли манбаларнинг йўқлиги, қайси китоб ёки сайтдан олинганлиги, ким ёзганлиги ҳақида маълумотнинг йўқлиги, бировларнинг ҳақларини поймол этиш, уларнинг ёзган мақолаларини ўзлаштириб олиб, маънавий, интеллектуал ҳуқуқларнинг бузилиши содир бўлиши; ушбу тармоқларда инсоний алоқалар заифлашади, юзма-юз кўришиш бўлмагани учун ўзаро меҳр камаяди, воқеликдан узилиб қолиш юз беради, оилавий аҳилликка салбий таъсир қилиши; ёшларнинг ижтимоий тармоқлардан нотўғри фойдаланиши вақтнинг исроф бўлишига, керагидан ортиқ фойдаланиш эса, унга ўрганиб қолиши; мақтанчоқликнинг ёйилгани, яъни ижтимоий тармоқ фойдаланувчилари кийган кийимлари, еган овқатларини ўз саҳифаларига жойлаштиришлари оқибатида мақтанчоқлик, барчанинг эътиборида, диққат марказида бўлиш хоҳиши кучайиб, камбағал, ночор аҳволда яшаётганларнинг ҳис-туйғулари эътиборга олинмайдиган кайфият юзага келади.

Шу билан бирга, ижтимоий тармоқлар қуйидаги хавфли таъсирларга эга: интернет тармоғига боғланиб қолиш; ўқиш ва билим олишга енгилтаклик билан муносабатда бўлиш (Интернетдан тайёр дарс ишланмалари, математик масалалар ечимларини осонгина топиш ҳисобига дарс топшириқларини мустақил бажармаслик); жисмоний ривожланишига салбий таъсир хавфи, яъни боланинг фаол ҳаракатда бўлмай, узоқ вақт монитор рўпарасида ўтиришига тўғри келиши ва бошқалар.

Албатта, ижтимоий тармоқ манбаларида болаларга ҳақиқий ҳаётдаги каби виртуал оламда ҳам тартиб-интизом қоидалари мавжудлигини тушунтириб бориш энг биринчи навбатдаги вазифадир. Шу билан бирга ижтимоий

тармоқлар ҳозирги кунда ёшлар тафаккурига ижобий таъсир этиши билан бирга жуда кўплаб ёшларни ижтимоий тармоқлар вақтини ўғирламоқда, интернет-клубларда, мобил телефонларда ёшлар айна ўқиб илм ҳосил қиладиган пайтларида вақтларини бекорчи ўйинларга, ахлоқий бузуқ ҳаракатлар, эстетик жиҳатдан савияси анча паст бўлган фото суратлар ва видео файлларни кўриш билан умрини хазон қилмоқда.

Шундай қилиб, Интернетдаги ижтимоий тармоқлар ёшлар маънавиятига сезиларли таъсир кўрсатмоқда, яъни шахсий манфаатлар ёшлар учун устувор аҳамият касб этади ва шу билан бирга жамият, ижобий шахслараро мулоқот, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдам ҳамда ижтимоий меъёрлар ва асосий умуминсоний қадриятларга бефарқ муносабат шакллантиради [6]. Шу сабабли ёшлар орасида тўлиқ жонли алоқа аста-секин қадрсизланиб бормоқда, ўзининг бевосита ҳиссиётлари билан ҳақиқий коммуникатив ҳаракат ўрнини сезилмайдиган куруқ хабарлар, китобларни ўқиш - қидирув сайтларидан шубҳали маълумотлар, психологик саломатлик - ИТ-технологияларга, гаджетлар ва шахсий компьютерлардаги виртуал ахборот майдонига боғлиқлик эгалламоқда.

Таъкидлаш керакки, мамлакатимизда амалга ошириладиган барча демократик ислохотлар жараёнида ҳам ёшлар масаласига ҳамда ёшларни ижтимоий жиҳатдан шакллантириш ва уларнинг интеллектуал, ижодий ва бошқа йўналишдаги салоҳиятини камол топтириш, ёшлар маънавиятини ривожлантириш учун шарт-шароитлар яратилишини назарда тутадиган ижтимоий-иқтисодий, ташкилий ва ҳуқуқий чора-тадбирлар тизимига алоҳида эътибор берилади. Жумладан, ёшларга оид давлат сиёсатининг асосий йўналишлари: ёшларнинг ҳаёти ва соғлиғини сақлаш; ёшларнинг маънавий, интеллектуал, жисмоний ва ахлоқий жиҳатдан камол топишига кўмаклашиш; ёшлар учун очик ва сифатли таълимни таъминлаш; ёшларни ишга жойлаштириш ва уларнинг бандлиги учун шарт-шароитлар яратиш; ёшларни ватанпарварлик, фуқаролик туйғуси, бағрикенглик, қонунларга, миллий ва умуминсоний қадриятларга ҳурмат руҳида тарбиялаш; иқтидорли ва истеъдодли ёшларни қўллаб-қувватлаш ҳамда рағбатлантириш; ёшлар тадбиркорлигини ривожлантириш учун шарт-шароитлар яратиш; ёшларда соғлом турмуш тарзига интилишни шакллантириш, шунингдек ёшларнинг бўш вақтларини мазмунли ташкил этиш ва ёшлар спортини оммавий ривожлантириш учун шарт-шароитлар яратиш; ёш оилаларни маънавий ва моддий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш, улар учун муносиб уй-жой ва ижтимоий-

маиший шароитларни яратиш бўйича комплекс чора-тадбирлар тизимини амалга ошириш [1] кабилардан иборат.

ХУЛОСА

Албатта, ёшларнинг ижтимоий тармоқларда мутлоқ нотаниш шахслар билан танишишга уринаётгани ташвишли ҳолат. Бу эса жамиятда илмсизлик жоҳилликнинг, ахлоқсизликни томир ёйилишига ҳамда ёшлар онги ва маданиятига салбий таъсир қилади. Буларнинг олдини олиш учун, ёшларни бўш вақтини мазмунли ва қизиқарли ташкил этиш, таълим муассасаларида ёшларни ўқишдан ташқари бўш вақтларини мазмунли ташкил этиш учун спорт тўғараклари, мусиқа тўғараклари, фан тўғараклари давомий тарзда ва энг асосийси ёшларни қизиқтира оладиган даражада ташкил этиш, шу билан бирга ёшларни иқтидорлисини топиш ва уларни тарбиялаш зарур. Бунинг учун “Ёшларга оид давлат сиёсати тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунида ёшларга оид давлат сиёсатини рўёбга чиқаришни амалга оширувчи ҳамда унда иштирок этувчи органлар ва муассасалар биргаликда, хусусан нодавлат ноижорат ташкилотлари томонидан ёшларни қизиқиши ва ёш хусусиятидан келиб чиқиб турли хил формлар ташкил этиш лозим. Шунингдек, сайёрамининг эртанги куни, фаровонлиги фарзандларимиз қандай инсон бўлиб камолга етиши билан боғлиқ. Бизнинг асосий вазифамиз – ёшларнинг ўз салоҳиятини намоён қилиши учун зарур шароитлар яратишдан иборат.

REFERENCES

1. “Ёшларга оид давлат сиёсати тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни. 2016 йил 24 август // <http://www.lex.uz/>.
2. Мирзиёев Ш.М. Миллий тикланишдан – миллий юксалиш сари. 4 жилд. – Тошкент: «Ўзбекистон», 2020. – 453 б.
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг ёшлар форумида сўзлаган маърузаси Тошкент 2020 й.
4. Белинская Е.П. Язык Интернет-коммуникации и социолнгвистическая ситуация современности // Современная социальная психология: теоретические подходы и прикладные исследования. – Т., 2011. № 10. - С.6.
5. Ёшларнинг ижтимоий тармоқлар орқали мамлакат имижини оширишдаги роли – Беруний Алимов <http://beruniyalimov.uz/archives/705>
6. Патрикеева Э.Г. Влияние виртуального пространства сети Интернет на жизненные ценности современной молодежи // Молодой ученый. — 2015. — № 10 (90). — С. 1342-1346. — URL: <https://moluch.ru/archive/90/18990/> (дата обращения: 19.04.2021).

6. G.G Gaffarova, N.Z. Saydaliyeva. (2020). The influence of social networks on youth thinking and activity. JournalNX - A Multidisciplinary Peer Reviewed Journal. 6 (5), 105-108.
7. Г.Ғаффарова, А.Абдуллаев. (2021). АХБОРОТЛАШГАН ЖАМИЯТДА МАЪНАВИЙ ҲАЁТНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ. Academic research in educational sciences. Special Issue 2.
8. G. Makhmudova, G. G‘affarova, G. Jalalova (2020). O‘zbekistonda islohatlar jarayonini tahlil etish va amalga oshirishning konseptual-falsafiy metodologiyasi. 176 b.
9. G.G. Gaffarova, (2020). Strategy of activity and systematical approach. nternational Journal of Psyshosial Rehabilitation. London, United Kingdom, 24, Issue-5, May. - 6645-6651
10. Қуронон М., Қодиров А., Акрамова Ш. Ёшларда мафкуравий иммунитетни шакллантириш. – Тошкент: «Маънавият», 2018. -112 б.
11. <http://beruniyalimov.uz/archives/705>